

International

Journal of Human Sciences

ISSN:2458-9489

Volume 14 Issue 4 Year: 2017

Solution focused thinking and empathy in education faculty students

Eğitim fakültesi öğrencilerinde çözüm odaklı düşünme ve empati¹

Faika Şanal Karahan²
Orkide Bakalım³
Sibel Yoleri⁴

Abstract

This research was conducted to examine the solution-focused thinking and empathy levels of the faculty of education students. The study group consists of 253 students (184 females, 69 males). Findings show that there is a significant relationship between the solution-focused thinking (problem disengagement, resource activation, goal-orientation) and empathy levels (social skills, emotional reactivity, cognitive empathy) of the students. On the other hand, significant differences are found in the solution-focused thinking and empathy levels of the students in accordance with the gender and study field variables. Finally, the findings show that resource activation and goal-orientation, as sub-dimensions of solution-focused thinking, are significant predictors of empathy levels of students.

Keywords: Solution focused thinking; education faculty; gender; field.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Bu araştırma eğitim fakültesi öğrencilerinin çözüm odaklı düşünme ve empati düzeylerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu 253 (184 kız; 69 erkek) öğrenci oluşturmuştur. Elde edilen bulgular, öğrencilerin çözüm odaklı düşünme (problemden ayırma, kaynakları harekete geçirme, hedefe yönelim) ve empati düzeyleri (sosyal beceriler, duygusal tepki, bilişsel empati) arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Diğer yandan, öğrencilerin, çözüm odaklı düşünme ve empati düzeylerinde cinsiyet ve alan değişkenine göre anlamlı farklar bulunmuştur. Son olarak elde edilen bulgular, çözüm odaklı düşünmenin alt boyutlarından kaynakları harekete geçirme ve hedefe yönelim'in öğrencilerin empati düzeylerinin anlamlı yordayıcıları olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Çözüm odaklı düşünme; empati; eğitim fakültesi; cinsiyet; alan.

¹ Bu araştırma 1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları ve Öğretmen Eğitimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Asist. Prof. Dr., Usak University, Education Faculty, Educational Science Department; Guidance and Psychological Counseling, faika.karahan@usak.edu.tr

³ Asist. Prof. Dr., Usak University, Education Faculty, Educational Science Department; Guidance and Psychological Counseling, orkide1605@gmail.com

⁴ Assoc. Prof. Dr., Usak University, Education Faculty, Educational Science Department, Preschool Education, sibel.yoleri@usak.edu.tr

1. Giriş

21. yüzyılın başında Felsefeyi etkisi altına alan modernist bakış açısı, psikoloji ve psikolojik danışma kuramlarını ve bu alanlarda kullanılan bilimsel araştırma yöntemlerini derinden etkilemiştir. Bu bakış açısına göre bireyler, bazı objektif normlardan uzaklaştıkları zaman sorun yaşarlar ve psikoterapi/psikolojik danışmaya ihtiyaç duyarlar. Başka bir deyişle, ruhsal durum “normal” olarak tanımlanan seviyenin altına düştüğü zaman sorun yaşanır (Corey, 2008). Psikolojik danışma sürecinde danışanın getirdiği sorunun nedenleri, anlamı ve sonuçları üzerinde durulur. Problem odaklı yaklaşım olarak adlandırılan bu bakış açısına göre ancak kişinin yaşadığı sorunun nedeni keşfedilirse olumlu yönde değişim gerçekleşir (Grant vd., 2012).

21. Yüzyılın sonlarında gelişen postmodern ve sosyal yapılandırmacı yaklaşıma göre problem odaklı düşünme, bilişin sürekli problem üzerinde odaklanmasına neden olur ve bireyi çözümden uzaklaştırır (Ergüner-Tekinalp & Terzi-Işık, 2013). Bu tarz bakış açısı kişinin depresif belirtiler göstermesine ve yaşam doyumunun azalmasına neden olur (Karahana-Şanal & Hamarta, 2015). Buna karşın, problem odaklı düşünme tarzının tam tersi olan çözüm odaklı düşünme, sorunlara ve bu sorunların nedenlerine odaklanmaktan kaçınan bir düşünme stildir. Bu model, kuramsal olarak, sorun ve çözüm arasında nedensel bir ilişkiyi kabul etmez. Bu nedenle yalnızca şimdi ve gelecek üzerinde odaklanır (Doğan, 2016). Buna bağlı olarak, çözüm odaklı düşünme yaklaşımı, sorun yerine hedeflere, bu hedeflere ulaşma yollarına aynı zamanda farkına varılmamış kaynaklara ve psikolojik sağlamlığa dikkati vermeyi içerir (Karahana-Şanal & Hamarta, 2015). Çözüm odaklı düşünme stiline üç alt boyutu vardır. Bunlar: 1) Problemden ayırma; 2) Hedefe yönelim ve 3) Kaynakları harekete geçirme olarak sıralanabilir. Bunlardan problemden ayırma problem odaklı düşünmenin dışına çıkabilmeyi içerir. Hedefe yönelim, hedeflerin ifade edilmesi, bunların kullanımı ve aktif öz-düzenleme aracılığıyla çözümün yapılandırılması; kaynakları harekete geçirme ise büyük çapta kişisel, bağlamsal kaynakları ve kişisel güçleri tanıma, kabul etme ve bunları gerçekleştirmeye yönelme olarak tanımlanır (Grant, 2011). Kısa süreli çözüm odaklı terapide amaç, bu kaynakların olumlu yönde değişim için nasıl kullanılabileceğini keşfetmektir (Grant vd., 2012). Gerekli değişimi sağlamak için psikolojik danışman ve danışan işbirliği içine çalışarak danışanın sorununa ilişkin yeni düşünme yolları bulmasına ve umut ve iyimserlik gibi pozitif duygular hissetmesine destek olur (Kim vd., 2015; Kim & Franklin 2015). Gingerich & Eisart (2000) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında, 15 araştırma sonucu incelenmiş ve kısa süreli çözüm odaklı yaklaşımın danışmanın etkili sonuçları olduğu ortaya konmuştur. Stams, Decovic, Buist ve Vries (2006)'ın 21 uluslararası araştırmayı inceledikleri meta analiz çalışmasında da kısa süreli çözüm odaklı terapinin klasik problem odaklı terapi yaklaşımına göre daha etkili bir yaklaşım olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çözüm odaklı düşünmenin temelini aldığı sosyal yapılandırmacı bakış açısına göre birey için gerçek olan (sorunların yapısı ve olası çözümler dahil) günlük yaşam içerisinde diğerleriyle etkileşimle oluşur. Başka bir deyişle, bireyler diğerleriyle iletişim yoluyla olay ve durumları anlamlandırır. Çünkü insan, belirli bir aile yapısı, etnik köken, ulusal, sosyo-ekonomik ve dinsel bağlamda yaşar dolayısıyla hayatı bu bağlamda algılar (Bannink, 2007). Buna bağlı olarak bireyin düşünce yapısı ve iletişim tarzı arasında karşılıklı bir ilişki olması beklenir. Başka bir deyişle nasıl düşündüğümüz dilimize bu da insanlarla olan ilişkimize yansır. Aynı zamanda ilişkilerimizin yapısında düşünce tarzımızı etkileyebilir. Seagram (1997) tarafından 21 deney ve 19 kontrol grubu olmak üzere 40 suç işlemiş genç ile yapılan çalışmada deney grubuna 10 haftalık kısa süreli çözüm odaklı grup yaşantısı uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, grup yaşantısı geçirmiş olan gençlerin empati düzeyleri kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu sonuca bağlı olarak, çözüm odaklı düşünme ve empatinin birbiriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Empati, kişinin iletişim esnasında karşısındakinin bakış açısıyla bakmaya çalışarak onun duygu ve düşüncelerini gerçeğe yakın olarak anlamaya çalışması ve bunlara karşı duyarlı bir yaklaşım geliştirmesi olarak tanımlanabilir (Pala, 2008). Günümüzde empatinin birden fazla boyutu olan bir yapı olduğu kabul edilmiştir (Bora & Baysan, 2009). Lawrence vd. (2004) empatiyle ilgili üç boyut saptamıştır. Bunlar; bilişsel empati, duygusal tepki ve sosyal beceri olarak tanımlanmıştır. Kaya ve

Çolakoglu (2015) tarafından yapılan uyarılama çalışmasında aynı boyutlara ulaşılmıştır. Bilişsel empati; diğer kişinin ruh haline ilişkin zihinsel anlayış; Duygusal tepki; diğerlerinin duygusal tepkilerine karşılık duygusal tepki verebilme olarak tanımlanmıştır. Sosyal beceri ise başkalarıyla etkili ve sürdürülebilir ilişkiler kurabilmeyi ifade eder. Cinsiyete göre incelendiğinde bazı araştırma sonuçları kadınların erkeklere oranla daha yüksek düzeyde empati becerisini sahip olduğunu göstermiştir (Demir, Atlı ve Kıs, 2016; Macaskill, Maltby, & Day, 2002; Topçu, Baker, & Aydın, 2010; Toussaint & Webb, 2005). Yaşla birlikte, özellikle ergenlikten itibaren kadınlarda empati becerisi erkeklere göre giderek artmaktadır (Christov-Moore vd., 2014).

Psikolojik danışma sürecinde empati, açık yüreklilik ve yargılayıcı olmayan bir tutumla danışanın dünyasına girme sürecidir (Greenberg, Elliot, Watson & Bohart, 2001). Bu becerinin kazanımı psikolojik danışmanların terapötik ilişki kurabilmelerinde temel faktörlerden birisidir. Kişisel ve mesleki gelişime önem veren psikolojik danışman eğitimlerinde psikolojik danışma özyeterliğinin yanı sıra empati becerisinin kazanılması da desteklenmelidir (Bohecker & Doughty Horn, 2016). Buna ilaveten, çözüm odaklı düşünme ve empati becerisi, öğrencilerle birebir iletişim halinde olan öğretmenlerde de var olması gereken unsurlardır. Buna bağlı olarak, eğitim fakültesi öğrencilerinde çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyinin ele alındığı bu araştırmanın soruları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Öğrencilerin, çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Öğrencilerin çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyleri alan değişkenine bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin çözüm odaklı düşünme düzeyi empati düzeyini anlamlı olarak yordamakta mıdır?

2. Yöntem

2.1 Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesine devam eden 184 kız (% 73) ve 69 erkek (%27) olmak üzere toplam 253 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerden 94'ü PDR (%37.2); 49'u okul öncesi (%19.4); 61'i Türkçe öğretmenliği (% 24.1); 49'u Sınıf öğretmenliği (% 19.4) alanlarında eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedir. Öğrencilerin yaş aralığı 18-24 ve yaş ortalaması 21.20'dir.

2.2 Veri Toplama Araçları

Çözüm Odaklı Envanter (ÇOE): Grant ve diğ. (2012) tarafından geliştirilen, Şanal-Karahan ve Hamarta (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanan kısa süreli çözüm odaklı terapiyi temel alan ve buna bağlı olarak çözüm odaklı düşünmeyi ölçen 12 maddelik bir envanterdir. Üç alt boyuttan oluşan envanterin Türkçe ve orijinal form arasındaki korelasyonlar incelenmiş ve bunlar problemden ayırma alt ölçeğinde .92; hedefe yönelim alt ölçeğinde .94 ve kaynakları harekete geçirme alt ölçeğinde .91 olarak bulunmuştur. Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda elde edilen üç faktörlü yapı Doğrulamalı Faktör Analizi ile doğrulanmıştır. Uyum indeksi değerleri; CFI = .94; IFI = .94 ; GFI = .93; AGFI = .87 ve RMSEA = .072 olarak bulunmuştur. 6'lı likert tipi (1 = kesinlikle katılmıyorum; 6 kesinlikle katılıyorum) olan envanterin 1,2,4 ve 5. Maddeleri ters puanlanmakta ve ölçekten alınan yüksek puanlar çözüm odaklı düşünmenin yüksek olduğunun göstergesi olarak yorumlanmaktadır. İç tutarlılık katsayıları problemden ayırma alt ölçeği için .77; hedefe yönelim için .84 ve kaynakları harekete geçirme için .70 olarak elde edilmiştir. (Karahan-Şanal & Hamarta, 2015).

Empati Düzeyini Belirleme Ölçeği (EDBÖ): Lawrence vd.(2004) tarafından geliştirilen, Kaya ve Çolakoğlu (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 13 maddelik 5'li likert tipi (1= kesinlikle katılmıyorum, 5= kesinlikle katılıyorum) bir ölçektir. Bilişsel empati, duygusal tepki ve sosyal Beceriler olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi ile bu yapı doğrulanmıştır. Bu modelin uyum indexi değerleri GFI= .92; CFI = .91; AGFI = .88; NFI = .87; RMSEA = 0.07 ve RMR = 0.06 olarak bulunmuştur. Birinci aşamada ölçeğin güvenirlik katsayıları toplam = .78; sosyal beceriler = .64; duygusal tepki = .71 ve bilişsel empati= .74 olarak bulunmuştur. İkinci aşamada ise bu değerler sırasıyla .86; .61: .75 ve .74 olarak elde edilmiştir. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe empati düzeyi de artış göstermektedir.

2.3 Verilerin Analizi

Çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyi arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için korelasyon analizi, çözüm odaklı düşünme ile empati düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t testi, çözüm odaklı düşünme ve empati düzeylerinin alan değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için ANOVA ve çözüm odaklı düşünmenin empati düzeylerini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemek için aşamalı regresyon analizi yapılmıştır.

4. nBulgular

4.1 Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkileri Gösteren Bulgular

Öğrencilerin, çözüm odaklı düşünme (problemden ayırma, hedefe yönelim ve kaynakları harekete geçirme ve empati düzeyi (sosyal beceriler, duygusal tepki, bilişsel empati) arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 1. Çözüm Odaklı Düşünme ve Empati Düzeyi Arasındaki Korelasyonlar

	r	SB	DT	BE	EDBÖT
PA		.20**	.16**	.23**	.15**
HY		.12**	.27**	.34**	.32**
KHG		.21**	.34**	.32**	.37**
ÇÖDET		.28**	.15**	.34**	.33**

Not:**p < 0.01. PA= Problemden ayırma; HY= Hedefe yönelim; KHG = Kaynakları harekete geçirme; SB= Sosyal beceriler; DT = Duygusal tepki; BE= Bilişsel empati; ÇÖDET= Çözüm odaklı düşünme envanteri toplam; EDBÖT= Empati düzeyini belirleme ölçeği toplam

Tablo 1'de sunulan korelasyon katsayılarına göre, öğrencilerin Çözüm Odaklı Envanter ve Empati Düzeyini Belirleme Ölçeği (r = .33, p < .01) toplam puanları arasında pozitif yönde orta düzey anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Diğer yandan tüm alt boyutlar arasında düşük ve orta düzey anlamlı korelasyonlar olduğu gözlenmektedir.

4.2 Çözüm Odaklı Düşünme ve Empati Düzeyi Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesi

Öğrencilerin çözüm odaklı düşünme (problemden ayırma, hedefe yönelim, kaynakları harekete geçirme) ve empati düzeyi (sosyal beceriler, duygusal tepki, bilişsel empati) puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı "t" testi sonuçlarına göre incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çözüm Odaklı Düşünme ve Empati Düzeyi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t testi Değerleri

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort	ss	t	p
PA	Kadın	184	14.1	3.76	0.20	0.28
	Erkek	69	14.0	4.30		
HY	Kadın	184	17.7	3.71	0.62	0.38
	Erkek	69	17.3	3.94		
KHG	Kadın	184	18.2	3.53	0.64	0.32
	Erkek	69	18.6	4.17		
SB	Kadın	184	14.5	2.57	1.58	0.14
	Erkek	69	14.0	2.19		
DT	Kadın	184	16.2	3.15	0.97	0.40
	Erkek	69	16.7	2.87		
BE	Kadın	184	19.3	3.55	0.61	0.12
	Erkek	69	19.6	3.02		
ÇÖDET	Kadın	184	50.0	7.59	0.92	0.05*
	Erkek	69	50.1	9.02		
EDBÖT	Kadın	184	50.3	7.71	0.87	0.02*
	Erkek	69	50.2	6.14		

Not: $p < .05$; PA= Problemden ayırma; HY= Hedefe yönelim; KHG = Kaynakları harekete geçirme; SB= Sosyal beceriler; DT = Duygusal tepki; BE= Bilişsel empati; ÇÖDET= Çözüm odaklı düşünme envanteri toplam; EDBÖT= Empati düzeyini belirleme ölçeği toplam

Tablo 2’de kız ve erkek öğrencilerin çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyi puan ortalamalarına ilişkin anlamlı bir fark olduğu, erkeklerin çözüm odaklı düşünme puanlarının kızlara göre; kadınların ise empati düzeyi puanlarının erkeklere göre yüksek olduğu görülmektedir.

4.3 Çözüm Odaklı Düşünme ve Empati Düzeyi Puanlarının Alana Göre İncelenmesi

Öğrencilerin çözüm odaklı düşünme (problemden ayırma, hedefe yönelim, kaynakları harekete geçirme) ve empati düzeyi (sosyal beceriler, duygusal tepki, bilişsel empati) puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı ANOVA testi sonuçlarına göre incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Çözüm Odaklı Düşünme ve Empati Düzeyi Puanlarının Alan Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

	Alan	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	P	Anlamlı Fark
PA	PDR	Gruplararası	142.503	3	47.501	3.185	0.02	PDR-Okulönces i
	Okulöncesi	Gruplarıçi	3713.655	249	14.914			
	Türkçe Eğ. Sınıf Öğrt.	Toplam	3856.158	252				
HY	PDR	Gruplararası	37.136	3	12.379	.867	0.45	-
	Okulöncesi	Gruplarıçi	3555.678	249	14.914			
	Türkçe Eğ. Sınıf Öğrt.	Toplam	3592.814	252				
KHG	PDR	Gruplararası	86.281	3	28.760	2.109	0.10	-
	Okulöncesi	Gruplarıçi	3395.047	249	13.635			
	Türkçe Eğ. Sınıf Öğrt.	Toplam	3481.28	252				

SB	PDR	Gruplararası	44.121	3	14.707	2.421	0.06	-
	Okulöncesi	Gruplarıçi	1512.409	249	6.074			
	Türkçe Eğ. Sınıf Öğrt	Toplam	1556.630	252				
DT	PDR	Gruplararası	66.736	3	22.245	2.381	0.07	
	Okulöncesi	Gruplarıçi	2326.141	249	9.342			
	Türkçe Eğ. Sınıf Öğrt	Toplam	2392.877	252				
BE	PDR	Gruplararası	93.227	3	31.076	2.719	0.04	PDR- Okulönces i
	Okulöncesi	Gruplarıçi	2845.841	249	11.429			
	Türkçe Eğ. Sınıf Öğrt	Toplam	2939.067	252				
ÇÖDET	PDR	Gruplararası	653.998	3	217.99	3.516	0.01	PDR- Okulönces i
	Okulöncesi	Gruplarıçi	15439.59	249	9			
	Türkçe Eğ. Sınıf Öğrt	Toplam	16093.58 9	252	62.006			
EDBÖT	PDR	Gruplararası	398.415	3	132.80	2.530	0.05	PDR- Okulönces i
	Okulöncesi	Gruplarıçi	13071.88	249	5			
	Türkçe Eğ. Sınıf Öğrt	Toplam	13470.30 0	252	52.498			

Not: $p < .05$; PA= Problemden ayırma; HY= Hedefe yönelim; KHG = Kaynakları harekete geçirme; SB= Sosyal beceriler; DT = Duygusal tepki; BE= Bilişsel empati; ÇÖDET= Çözüm odaklı düşünme envanteri toplam; EDBÖT= Empati düzeyini belirleme ölçeği toplam

Tablo 3'de görüldüğü gibi eğitim fakültesi öğrencilerinde problemden ayırma ($F = 3.185$; $p < .05$); bilişsel empati ($F = 2.179$; $p < .05$); Çözüm Odaklı Envanter toplam puan ($F = 3.156$; $p < .05$) ve Empati Düzeyini Belirleme Ölçeği toplam puanlarında ($F = 2.350$; $p < .05$) PDR ve Okulöncesi alanlarında anlamlı fark bulunmuştur.

4.4 Empati Düzeyinin Çözüm Odaklı Düşünme Tarafından Yordanmasına İlişkin Bulgular

Eğitim fakültesi öğrencilerinde empati düzeyinin çözüm odaklı düşünme tarafından ne derece yordandığını saptamak amacıyla aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Empati Düzeyinin Yordayıcısı Olarak Çözüm Odaklı Düşünme (Problemden Ayırma, Hedefe Yönelim ve Kaynakları Harekete Geçirme)

Model/ Değişken	B	Std. Hata	Beta	t	F	R	R ²
1. Sabit	39.905	2.163		17.06	39.661*	.369	.136
KHG	.727	.115	.369	6.30			
2.Sabit	33.438	2.421		13.81	9.040*	.408	.167
KHG	.554	.127	.282	4.35			
HY	.377	.125	.195	3.00			

Bağımlı Değişken: Empati Düzeyi, * $p < .005$; KHG = Kaynakları harekete geçirme HY= Hedefe yönelim

Tablo 4' de görüldüğü gibi eğitim fakültesi öğrencilerinde çözüm odaklı düşünmenin empatiyi yordama düzeyini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen aşamalı regresyon analizi iki aşamada tamamlanmıştır. Birinci aşamada, empati düzeyinin en güçlü yordayıcısı Çözüm Odaklı Envanterin alt boyutu olan kaynakları harekete geçirme olarak saptanmıştır. Tek bir bağımsız değişkenin olduğu birinci modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Kaynakları harekete geçirme ile empati düzeyi arasındaki korelasyon pozitif ve anlamlı bulunmuştur ($R = .369$, $R^2 = 0.136$, $F = 39.661$, $p < .05$).

İkinci aşamada, kaynakları harekete geçirme boyutunun olduğu modele hedefe yönelim boyutu değişkeni dahil edilmiştir. Bu değişkenin modele getirdiği ek katkı % 3 olduğu görülmekte ve iki tane bağımsız değişkenin olduğu ikinci modelinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($R = .408$, $R^2 = .167$, $F = 9.040$, $p < .05$).

5. Tartışma

Bu araştırma, eğitim fakültesi öğrencilerinde çözüm odaklı düşünmenin (problemden ayırma, hedefe yönelim ve kaynakları harekete geçirme) empati düzeyine (sosyal beceriler, duygusal tepki ve bilişsel empati) etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak öğrencilerin, çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgular, çözüm odaklı düşünmenin tüm alt boyutları (problemden ayırma, hedefe yönelim ve kaynakları harekete geçirme) ve empati düzeyinin tüm alt boyutları (sosyal beceriler, duygusal tepki ve bilişsel empati) arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin birlikte ele alındığı yeterli araştırma olmamasına rağmen çözüm odaklı düşünme geliştikçe bireylerin empati becerilerinin de arttığına dair bir bulguya rastlanmıştır (Seagram, 1997). Takano & Tanno (2009)'a göre problem odaklı düşünme, hatalı problem çözme eğilimini artırır. Buna bağlı olarak, ilişkilerde de probleme odaklanan kişi karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini gözden kaçırabilir. Başka bir deyişle, problemi anlamaya harcanan enerji empatik yaklaşım geliştirmeye harcanacak olan enerjiyi engelleyebilir.

Bu araştırmanın ikinci sorusu olan, öğrencilerin çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır? sorusuna yanıt aramak için elde edilen bulgulara göre çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyi toplam puanlarında kadın ve erkekler arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Buna göre, erkeklerde çözüm odaklı düşünme, kadınlarda ise empati düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, kadınların empati becerilerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçlarıyla paraleldir (Demir, Atlı ve Kıs, 2016; Macaskill, Maltby, & Day, 2002; Topçu, Baker, & Aydın, 2010; Toussaint & Webb, 2005). Kadın ve erkekler arasındaki bu fark, her iki cinsiyetin beyin yapılarının birbirlerinden farklı olmasıyla açıklanabilir. Erkekler dişilere göre daha zayıf bir sol beyinle doğarlar. Bunun sonucu olarak erkek beyni ağırlıklı olarak tek yarımkürede, kadın beyni ise iki yarımküreyi de kapsayacak şekilde faaliyet gösterir. Bu yapısal fark, erkeklerin genellikle daha hızlı karar vermelerine ve daha sonuç odaklı hareket etmelerine neden olur. Kadın beyni ise çift yönlü çalıştığı için empati, duyguları okuma, ses ve görüntü analizi gibi daha kapsamlı devreleri kullanır (Çift & Canan, 2016).

Bu araştırmanın üçüncü sorusu, öğrencilerin çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyleri alan değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır? olarak belirlenmişti. Yapılan analizler, çözüm odaklı düşünme toplam puanı ve çözüm odaklı düşünmenin alt boyutu olan problemden ayırma ve empati düzeyi toplam ve alt boyutu bilişsel empati puanlarında PDR ve okulöncesi bölümlerinde diğer eğitim fakültesi öğrencilerine göre anlamlı farklar bulunduğunu göstermiştir. Bu iki alanda eğitim gören öğrencilerin, insan psikolojisine ilişkin daha fazla sayıda ders almaları bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir. Nitekim, Ekinci ve Aybek (2010) tarafından yapılan araştırmada PDR ve okulöncesi programlarında eğitim gören öğrencilerin empati düzeyleri diğer programlarda öğrenimine devam eden eğitim fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Karataş (2012) tarafından yapılan araştırmada da PDR öğrencilerinin empatik eğitimleri sosyal bilgiler, matematik, sınıf öğretmenliği ve fen bilgisi alanlarında eğitim alan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya konmuştur. PDR öğrencilerinin aldığı psikolojik danışma becerileri eğitiminin

empati becerilerine önemli derecede katkısı olabileceği düşünülmektedir. Literatürde çözüm odaklı düşünenin eğitim görülen alan ile ilişkisinin ele alındığı herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmamakla birlikte, benzer şekilde PDR ve okul öncesi gibi iletişim ve psikoloji konularında daha fazla ders alan bölümlerde öğrenim görenlerin çözüm odaklı düşünme eğilimleri diğer eğitim fakültesi öğrencilerine oranla daha yüksek olabilir. Diğer bireyleri anlamaya çalışmanın çözüme ilişkin düşünme eğilimini de geliştirebileceği beklenebilir.

Bu araştırmanın son sorusu olan, öğrencilerin çözüm odaklı düşünme düzeyi empati düzeyini anlamlı olarak yordamakta mıdır? sorusunun cevabını ortaya koyan bulgular, çözüm odaklı düşünmenin iki alt boyutu olan kaynakları harekete geçirme ve hedefe yönelim empati düzeyinin anlamlı yordayıcıları olduğunu göstermiştir. Bu ikisi bireyi harekete geçirmeyi destekleyen eyleme dönük ve güçlü boyutlardır. Kişinin içindeki potansiyeli yakalaması, varolan güçlerini kullanarak hedefleri doğrultusunda hareket etmesi önemlidir (Grant, 2011). Literatürde, çözüm odaklı düşünmenin empatiyi yordama gücü veya bu iki değişken arasındaki ilişkileri ele alan herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Bu sonuç, problemlere, nedenlerine ve bunların anlamlarına yoğunlaşan problem odaklı düşünmeye karşın çözüm odaklı düşünme yaklaşımı bunlara daha fazla enerji harcanmamasından dolayı karşındaki kişiyi anlamaya yönelik daha fazla odaklanmayı sağlayabilmesi olarak yorumlanabilir. Buna karşın böyle bir sonuca varabilmek için bu konuda daha fazla araştırma bulgusuna ihtiyaç vardır.

6. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, eğitim fakültesi öğrencilerinde çözüm odaklı düşünme ve empati düzeyini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Literatür incelendiğinde bu iki değişkenin birlikte incelendiği sınırlı sayıda araştırma bulgusuna rastlanmıştır. Buna bağlı olarak bu konuda yapılacak olan daha fazla sayıda araştırma bulgusuna ihtiyaç vardır. Bu araştırma verileri Uşak Üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinden toplanan verilerden elde edilmiştir. Farklı üniversite ve/veya farklı fakültelerden alınan çalışma gruplarıyla araştırma yeniden yapılandırılabilir. Bununla birlikte, lise, ortaokul düzeyinde de eğitim gören öğrencilerin çözüm odaklı düşünme ve empati düzeylerini ele alan araştırmalar gerçekleştirilebilir. Gelecekte yapılması önerilen bu araştırmalar, öğrencilerin ve danışanların çözüm odaklı düşünme ve empati becerilerini artırmaya yönelik yapılabilecek olan çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir. Ayrıca bu iki beceriyi geliştirmeyi hedefleyen psiko-eğitim programlarının etkililiğini inceleyen deneysel araştırmalarında yapılmasının bu konulardaki literatüre önemli katkısı olacaktır.

Kaynakça

- Bannink, F. P. (2007). Solution-focused brief therapy. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 37(2), 87-94.
- Bohecker, L., & Doughty Horn, E. A. (2016). Increasing students' empathy and counseling self-Efficacy through a mindfulness experiential small group. *The Journal for Specialists in Group Work*, 41(4), 312-333. doi: 10.1080/01933922.2016.1232322
- Bora, E., & Baysan, L. (2009). Empati Ölçeği-Türkçe formunun üniversite öğrencilerinde psikometrik özellikleri. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 19(1).
- Christov-Moore, L., Simpson, E. A., Coudé, G., Grigaityte, K., Iacoboni, M., & Ferrari, P. F. (2014). Empathy: Gender effects in brain and behavior. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 46, 604-627. doi: 10.1016/j.neubiorev.2014.09.001
- Corey, G. (2008). Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları (T. Ergene, Çeviren). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Çift, P. & Canan, S. (2016). Beynin Sırları. İstanbul: Destek Yayınevi.
- Doğan, S. (2016). Çözüm-odaklı kısa süreli terapi: Kuramsal bir inceleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 28-38.
- Demir, Y., Atlı, A., & Kıs, A. (2016). Empathy Based on Gender in Dissertations Submitted in Turkey: A Meta-Analysis Study. *Eurasian Journal of Educational Research*, 64, 69-90.

- Ekinci, Ö., & Aybek, B. (2010). Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9, 816-827.
- Ergüner-Tekinalp, B. & Terzi-Işık, Ş. (2013). Psikolojik Danışmada Güncel Kuramlar. Ankara: PEGEM Yayıncılık.
- Gingerich, W. J., & Eisengart, S. (2000). Solution-Focused Brief Therapy: A Review of the Outcome Research. *Family Process*, 39(4), 477-498.
- Grant, A. M. (2011). The Solution-Focused Inventory: A tripartite taxonomy for teaching, measuring and conceptualising solution-focused approaches to coaching. *The Coaching Psychologist*, 7 (2), 98-106.
- Grant, A. M., Cavanagh, M. J., Kleitman, S., Spence, G., Lakota, M., & Yu, N. (2012). Development and validation of the solution-focused inventory. *The Journal of Positive Psychology*, 7(4), 334-348.
- Greenberg, L. S., Elliot, R., Watson, J. C., & Bohart, A. C. (2001). Empathy. *Psychotherapy*, 38, 380-384. doi:10.1037/0033-3204.38.4.380
- Karahan-Şanal, F. & Hamarta, E. (2015). Çözüm odaklı envanter: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. *İlköğretim Online*, 14 (2), 757-769. doi: 10.17051/io.2015.15313
- Kaya, B., & Çolakoglu, Ö. M. (2015). Empati düzeyi belirleme ölçeği (EDBÖ) uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 17-30. doi: 10.17679/iuefd.16127895.
- Kim, J. S., Franklin, C., Zhang, Y., Liu, X., Qu, Y., & Chen, H. (2015). Solution-focused brief therapy in China: A meta-analysis. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 24(3), 187-201. doi: 10.1080/15313204.2014.991983.
- Kim, J. S., & Franklin, C. (2015). Understanding emotional change in solution-focused brief therapy: facilitating positive emotions. *Best Practices in Mental Health*, 11(1), 25-41.
- Lawrence, E. J., Shaw, P., Baker, D., Baron-Cohen, S., ve David, A. S. (2004). Measuring empathy: reliability and validity of the Empathy Quotient. *Psychological Medicine*, 34, 911-924.
- Macaskill, A., Maltby, J., & Day, L. (2002). Forgiveness of self and others and emotional empathy. *The Journal of social psychology*, 142(5), 663-665. doi: 10.1080/00224540209603925
- Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 13-23.
- Seagram, B.C. (1997). The efficacy of solution-focused therapy with young offenders. Unpublished doctoral dissertation, York University, New York, Ontario, Canada.
- Stams, G. J., Dekovic, M., Buist, K., & De Vries, L. (2006). Efficacy of solution-focused brief therapy: A meta-analysis. *Gedragstherapie*, 39(2), 81-94.
- Takano, K., & Tanno, Y. (2009). Self-rumination, self-reflection, and depression: Self-rumination counteracts the adaptive effect of self-reflection. *Behaviour Research and Therapy*, 47(3), 260-264. doi: 10.1016/j.brat.2008.12.008
- Topçu, Ç., Baker, Ö. E., & Aydın, Y. Ç. (2016). Temel empati ölçeği Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34),
- Toussaint, L., & Webb, J. R. (2005). Gender differences in the relationship between empathy and forgiveness. *The Journal of Social Psychology*, 145(6), 673-685. doi: 10.3200/SOCP.145.6.673-686

[Extended English Abstract](#)

Introduction

Solution-focused thinking, which is the right opposite of problem-focused thinking is a way of thinking that avoids from focusing on problems and the reasons behind these problems. This model, theoretically, does not accept the presence of causality between the problem and the solution. In this respect, it focuses on today and the future (Doğan, 2016). The solution-focused thinking approach covers focusing on the goals instead of the problem, the ways to achieve these goals, not realized resources and the psychological soundness (Karahan-Şanal & Hamarta, 2015). The solution focused thinking has three dimensions which can be listed as 1) Problem disengagement, 2) Goal-orientation, 3) Resources activation. Some research findings have shown that solution-focused therapy is more effective than the classical problem-focused therapy approach (Gingerich & Eisart, 2000; Stams, Decovic, Buist & Vries, 2006)

Empathy can be defined as looking at the events and situations from the perspective of the counterparty during the communication, trying to understand their feelings and thoughts correctly and developing a sensitive approach (Pala, 2008). Today, it is accepted that empathy has a multidimensional structure (Bora & Baysan, 2009). Lawrence et.al. (2004) determined three dimensions of empathy, which are cognitive empathy, emotional reactivity and social skills. Cognitive empathy is defined as a mental understanding of the emotional state of the other person. The emotional response is defined as emotional reaction to others' emotional responses. Social skill refers to the ability to establish effective and sustainable relationships with others. Some research results have shown that women have a higher level of empathy than men (Demir, Atlı ve Kıs, 2016; Macaskill, Maltby, & Day, 2002; Topçu, Baker, & Aydın, 2010; Toussaint & Webb, 2005)

This research was made for investigating the impact of solution focused thinking (separation from problem, heading towards the goal and mobilizing resources) on the level of empathy (social skills, emotional reactivity and cognitive empathy) in the students of faculty of education.

Method

The study group of the study consists 253 students, 184 of which are female students (%73) and 69 of which are male (%27) students. 94 (%37,2) of them are studying Psychological Counseling and Guidance, 49 (%19,4) of them are studying Pre-school Teaching, 61 (%24,1) of them are studying Turkish Language Teaching and 49 (%19,4) of them are studying Classroom Teaching. The age range of the students is between 18 to 24 and the age average is 21.20. The data collection tools are the Solution-Focused Inventory developed by Grant et. al. (2012) and adapted to Turkish by Karahan and Hamarta (2015) and Empathy Quotient Scale developed by Lawrence et.al. (2004) and adapted to Turkish by Kaya and Çolakoğlu (2015). To determine whether there is a significant difference between solution-focused thinking and empathy level, correlation analysis is made. To see if the solution-focused thinking and empathy levels differentiate in accordance with the gender variable t test is applied. ANOVA is made to understand if solution-focused thinking and empathy levels differentiate significantly in accordance with the study fields. Finally, stepwise regression analysis is made to evaluate if the solution-focused thinking significantly predicts the empathy levels.

Findings and Results

The findings show that there is a significant relationship between all sub-dimensions of solution-focused thinking (problem disengagement, resource activation, goal-orientation) and all sub-dimensions of empathy level (social skills, emotional reactivity and cognitive empathy). There is significant difference between males and females in the total scores of solution-focused thinking and empathy level according to the findings obtained to find out whether solution-focused thinking and empathy levels differentiate in accordance with gender. Accordingly, males have a higher solution-focused thinking while females have a higher level of empathy. This difference between men and women can be explained by the fact that brain structure of both genders are different from each other. On the other hand, significant differences were found in the Psychological Counseling and Guidance and Pre-School Teaching fields with respect to the total score of solution-focused thinking and the separation from the problem which is the sub-dimension of solution-focused thinking as well as the total score of empathy level and cognitive empathy which is its sub-dimension. This finding may be the result of students studying in these areas taking more courses in communication skills and psychology. Finally, resource activation and goal-orientation, which are two sub-dimension of solution-focused thinking, are found to be significant predictors of empathy level. These dimensions are action-oriented and powerful dimensions that encourage individuals to move. It's important for the person to move in the direction of his/her goals by using his/her existing powers to capture his/her potential (Grant, 2011). As a result, it is recommended to study solution-focused thinking and empathy in different samples, and to conduct empirical investigations examining the effectiveness of psycho-educational programs aimed at developing these two skills.